The Diplomatic Interactions Quarterly
Vol. 3, No. 12, Winter 2025, Pp: 113-152
Http: www.dpiq.ir

U.S.–China Military Competition and Its Diplomatic Opportunities for Iran

Morteza Nourmohamadi[1]
Hamidreza Akbari Ahmad Mahmoudi[2]

(Received: 06/12/2025 - Accepted: 05/05/2026)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.570862.1073

Extended Abstract

Introduction

In recent years, particularly after the first term of Barack Obama's presidency, the rivalry between the two global powers, China and the United States, has become increasingly evident. One of the key dimensions of this competition is the military one. The United States and China are currently competing with one another both in regional military presence, especially in the Asia-Pacific, and in the

۱ Associate Professor, Department of International Relations, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Mnourmohammadi@atu.ac.ir)
Orcid Code: https://orcid.org/0000-0002-2196-4402
۲ M.A. Student, Department of International Relations, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (Akbry0221@gmail.com) Corresponding Author
Orcid Code: https://orcid.org/0009-0004-3644-257X

development and deployment of military equipment and capabilities. This military competition has led to a growing strategic focus by the United States on China, thereby reducing the relative importance of West Asia for Washington compared to the past. As a result, the United States has gradually begun to scale back its presence in West Asia. Conversely, China has steadily expanded its role and presence in the region, making substantial investments, particularly in energy, transportation corridors, and other infrastructure projects. Within this context, Iran, as a significant regional actor in West Asia, can utilize the emerging diplomatic opportunities by taking advantage of these developments to enhance and strengthen its diplomatic role.

Literature Review

Numerous studies have been conducted on the military competition between the United States and China, and several have also examined the consequences and opportunities arising from this competition. However, the political implications of this competition for Iran constitute the main innovative aspect of the present study. In what follows, some of these previous studies are briefly reviewed.

Nagy (2023), in a study on the military competition between the United States and China, points to the narrowing gap and the reduction of the power disparity between the two countries in the military domain.

She (2021), in his research, while referring to the relatively balanced military rivalry between China and the United States, emphasizes that the increase in the relative advantage of these two countries vis-à-vis one another has created economic and security opportunities for other states.

Arghavani and Mirsoleymani (2023), in their study, stress that the United States has lost its former dominance in West Asia, while China is in the process of expanding its role and influence in the region.

Research Objectives

This research is guided by the following objectives:
To examine the impact of military competition between the United States and China on the changing balance of power and the evolving geopolitical environment in West Asia, through a new perspective based on the theoretical framework of defensive realism.
To analyze the diplomatic opportunities arising from these geopolitical changes for Iran and to assess their potential to strengthen Iran's diplomatic position and regional influence.

Methodology

The present study adopts a qualitative approach and employs documentary analysis to explain the diplomatic opportunities arising from the military competition between the United States and China for the Islamic Republic of Iran. The research draws on a body of scholarly articles, books, research reports, and authoritative documents addressing U.S.–China strategic and military competition, shifts in the regional balance of power in West Asia, the regional presence of China and the United States, and Iran's foreign policy. The required data were collected through a systematic review of relevant scholarly sources and documents, and were selected and analyzed based on their relevance to the research question and the theoretical framework. The theoretical framework of the study is grounded in Structural Opportunity Theory. From this perspective, changes in the distribution of power and transformations in relations among major powers can alter existing structures and create opportunities for other actors, particularly regional powers, to expand their scope for action, enhance their bargaining leverage, and strengthen their diplomatic position.

Discussion

The military competition between the United States and China has affected the distribution of strategic attention between East Asia and West Asia. From the perspective of defensive realism, the growing

competition with China has encouraged the United States to place greater emphasis on the Asia-Pacific region. This has led to a relative reduction in Washington's strategic focus on West Asia, although it does not represent a complete withdrawal from the region.

This shift has created new opportunities for Iran to strengthen its regional position. At the same time, China's growing economic and political presence in West Asia has provided Iran with opportunities to deepen its relations with Beijing. Cooperation through the Belt and Road Initiative and the 25-year Comprehensive Cooperation Agreement are important examples of this development. These relations can provide Iran with greater flexibility in its foreign policy and help diversify its external partnerships. The changing regional environment may also affect the effectiveness of U.S. pressure on Iran. Although Washington continues to have significant influence in West Asia, the growing involvement of China has created a more complex regional environment. This may provide Iran with additional space to develop economic and diplomatic relations beyond its traditional partnerships.

From the perspective of defensive realism, Iran's closer relationship with China can be understood as a response to changes in the regional balance of power. Rather than simply seeking to expand its power, Iran can use these relationships to strengthen its security, maintain strategic autonomy, and adapt to changes in the regional environment. Overall, the intensification of U.S.–China military competition has contributed to changes in the geopolitical environment of West Asia and created potential diplomatic opportunities for Iran. These opportunities include deeper cooperation with China, participation in regional connectivity projects, and greater diplomatic engagement with neighboring countries. However, Iran's ability to benefit from these opportunities depends on its capacity to manage regional tensions and maintain balanced relations with major powers.

Conclusion

The shift in the balance of power and the reduction of U.S. pressure in West Asia have created significant diplomatic opportunities for Iran to strengthen its regional position. From the perspective of defensive realism, the changing regional power structure resulting from the military competition between the United States and China has created new structural opportunities for Iran to expand its diplomatic role and enhance its strategic leverage. Iran's sensitive geographical location and its position along major international projects and transportation corridors have further contributed to these opportunities. Moreover, the growing transition toward a more multilateral order has increased Iran's potential to consolidate its position as a major regional power in West Asia and as a middle power at the international level. Overall, the military competition between the United States and China has generated geopolitical and structural opportunities for Iran, enabling it to strengthen its diplomatic influence, deepen strategic partnerships, and enhance its role in regional and international infrastructure and connectivity projects.

Keywords: Diplomatic Opportunities; Defensive Realism; Iran; Military Competition; West Asia**.**

How to Cite: Nourmohammadi, M. & Akbari, H. (2025). U.S.–China Military Competition and Its Diplomatic Opportunities for Iran. (e255110). *Diplomatic Interactions*, 3(12), 113-152. e255110 https://doi.org/10.22034/dpiq.2026.570862.1073

فصلنامه تعاملات دیپلماتیک

سال سوم، شماره ۱۲، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۱۵۲-۱۱۳

Http: www.dpiq.ir

رقابت نظامی امریکا و چین و فرصت‌های دیپلماتیک آن برای ایران

مرتضی نورمحمدی[۱]- حمیدرضاکبری احمدمحمودی[۲]

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۵- تاریخ تصویب: ۱۴۰۵/۰۲/۱۵)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.570862.1073

چکیده

دو کشور امریکا و چین رقابت نظامی در حوزه فناوری‌های نظامی و مناطق جغرافیایی خاص را آغاز کرده‌اند که دارای تأثیراتی بر نقاط مختلفی از دنیا بوده است. غرب آسیا و به‌طور خاص ایران، به دلیل موقعیت حساس ژئوپلیتیکی تحت تأثیر این رقابت قرار گرفته است. این پژوهش به دنبال درک این رقابت و فرصت‌های حاصل‌شده آن است تا هم به ادبیات این حوزه کمک کرده باشد و هم حامل پیشنهادهایی برای تصمیم گیران باشد. پژوهش حاضر با هدف تبیین فرصت‌های دیپلماتیک ناشی از رقابت ایالات‌متحده و چین برای ایران از رویکرد کیفی و روش تحلیل اسنادی با مطالعه مقالات علمی، کتاب‌ها، گزارش‌های پژوهشی و اسناد معتبر و به‌وسیله چارچوب نظری رئالیسم تدافعی به دنبال تحلیل رقابت چین و امریکا و سپس از منظر نظریه فرصت‌های ساختاری به فرصت‌های ناشی از این رقابت برای دیپلماسی ایران می‌پردازد. پژوهش به این جمع‌بندی رسیده است که این رقابت به ایران این فرصت را داده که از کاهش تمرکز آمریکا در منطقه و از طرف دیگر افزایش حضور و قدرت چین در منطقه استفاده ببرد بدین گونه که توانسته به‌واسطه بازتر شدن فضای تعامل به دلیل حضور کمتر ایالات‌متحده و قدرت یافتن چین و همچنین کشورهای منطقه سیاست خارجی فعال‌تر و سازنده‌تری داشته باشد و این مهم با تنش‌زدایی و همکاری با کشورهای منطقه میسر شده است همچنین با حضور فعال در سازمان‌ها، پروژه‌ها و کریدورهای بین‌المللی نقش دیپلماتیک و قدرت چانه‌زنی خود را بالا ببرد و به افزایش نفوذ و قدرت منطقه‌ای خود بپردازد.

واژگان کلیدی: ایران، غرب آسیا، رئالیسم تدافعی، رقابت نظامی، فرصت‌های دیپلماتیک

---

۱. دانشیار روابط بین‌الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران. (Mnourmohammadi@atu.ac.ir)

Orcid Code: https://orcid.org/0000-0002-2196-4402

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران ، ایران. (Akbry0221@gmail.com) نویسنده مسئول

Orcid Code: https://orcid.org/0009-0004-3644-257X

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران بازیگری تأثیرگذار در منطقه غرب آسیا است. هم ایران و هم منطقه غرب آسیا از لحاظ ژئوپلیتیکی و موقعیت جغرافیایی به دلیل وجود منابع انرژی، تنگه‌ها و گذرگاه‌های زمینی دارای اهمیت وافری است. و طبیعتاً چنین منطقه مهمی بسیار مطمح‌نظر کشورهای بزرگ و بازیگران اصلی نظام‌بین‌الملل خواهد بود. چین و به‌ویژه امریکا به دلایل مهم مذکور همواره به دنبال برقراری نظم مطلوب خود در این منطقه هستند تا هم خود مستقیماً از ظرفیت این منطقه بهره‌مند شوند و هم راه را برای متحدان خود و در نهایت افزایش تأثیرگذاری و نفوذ خود هموار کنند. رقابت آن‌ها در عرصه نظامی باعث ایجاد ساختارهایی شده است که این ساختارهای منبعث از رقابت به طور خاص، موانع و در عین حال فرصت‌هایی برای دستگاه دیپلماسی ایران در پی خواهد داشت. امریکا و چین در زمینه نظامی، رقابت تنگاتنگی داشته‌اند. چنان‌که می‌دانیم، سیاست کشورهای بزرگ تا حد زیادی شکل‌دهنده نظام‌بین‌الملل است. از جمله دلایل اهمیت این پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ارائه یک فهم درست از رقابت بین دو کشور بزرگ، بررسی تهدیدها و فرصت‌هایی که در بطن این رقابت وجود دارد، همچنین با کاوش این موارد در قالب یک پژوهش هم می‌توان به ادبیات و اطلاعات موجود این موضوع افزود و هم کمکی به تصمیم گیران است تا جهت ارائه یک راهبرد کلان برای بهره‌برداری فرصت‌ها و کاهش تهدیدها، اقدام به تصمیم سازی کنند.

پژوهش حاضر با هدف تبیین فرصت‌های دیپلماتیک ناشی از رقابت نظامی ایالات‌متحده و چین برای جمهوری اسلامی ایران، از رویکرد کیفی و روش تحلیل اسنادی بهره می‌گیرد. جامعه منابع پژوهش را مجموعه‌ای از مقالات علمی، کتاب‌ها، گزارش‌های پژوهشی و اسناد معتبر مرتبط با رقابت راهبردی و نظامی ایالات‌متحده و چین، تحولات موازنه قدرت در غرب آسیا، حضور منطقه‌ای چین و ایالات‌متحده و سیاست خارجی ایران تشکیل می‌دهد. داده‌های موردنیاز از طریق مطالعه و بررسی نظام‌مند منابع علمی و اسناد مرتبط گردآوری و بر اساس ارتباط آن‌ها با پرسش و چارچوب نظری پژوهش انتخاب و تحلیل شده‌اند. چارچوب نظری پژوهش بر مبنای **نظریه فرصت‌های ساختاری** استوار

است. هدف از این پژوهش بررسی ابعاد رقابت نظامی میان ایالات‌متحده امریکا کشور چین و در ادامه به دنبال کشف فرصت‌ها و آوردهای دیپلماتیک آن برای ایران است. که از این جهت نوآورانه محسوب می‌شود. اینکه چه پنجره‌ها و مجال‌هایی برای دیپلماسی ایران از طریق این رقابت حاصل می‌شود، سؤال اصلی ما در این پژوهش است. فرضیه ما در این پژوهش آن است که رقابت نظامی آمریکا و چین باعث تقویت نفوذ و جایگاه منطقه‌ای ایران و در نتیجه ایفای نقش برجسته‌تر ایران در امر دیپلماتیک می‌شود.

چارچوب نظری

رئالیسم تدافعی و فرصت‌های ساختاری

رقابت نظامی چین و امریکا در قالب رئالیسم تدافعی و فرصت‌های دیپلماتیک در قالب فرصت‌های ساختاری تحلیل می‌شود. نظریه واقع‌گرایی تدافعی کنت والتز در شمول نظریه ساختاری قرار دارد. پس از والتز ، استفان والت و جک اسنایدر شرح دهنده و پردازنده اصلی واقع‌گرایی تدافعی هستند که در واقع‌گرایی نوکلاسیک ریشه دارد. وجه ممیزه واقع‌گرایی تدافعی با نوواقع‌گرایی در سه ملاحظه خاص ذیل است، نوواقع‌گرایی تدافعی بر عقلانیت صرف کشورها تأکید دارد دومین نکته آن است که در نوواقع‌گرایی تدافعی توجه خاصی به موازنه تهاجم-تدافع می‌شود. نوواقع‌گرایی تدافعی والتز دو مفروضه اصلی دارد ابتدا اینکه کشورها بازیگر اصلی نظام‌بین‌الملل اند و دوم اینکه مهم‌ترین انگیزه کشورها بقا و امنیت است، در این نظریه دولت‌ها بیشتر به دنبال بازداری رقیب از قدرت گیری هستند و استفاده از نیروی نظامی تنها برای حفظ وضع موجود توصیه می‌شود. اگر هر دولتی حتی قدرت‌های بزرگ سعی در بیشینه‌سازی قدرت به عمل آورند به نوعی با ناکامی مواجه می‌شوند؛ زیرا واکنش دیگر کشورها نیز افزایش قدرت خواهد بود یا از طریق به‌کارگیری منابع داخلی و یا از طریق اتحاد و ائتلاف و این مصداق جمع جبری صفر خواهد بود (دهقانی فیروزآبادی ،۱۳۹۴:۱۹۵). والت و اسنایدر نیز در رئالیسم نوکلاسیک از شارحان نوعی واقع‌گرایی تدافعی محسوب می‌شوند. والت اظهار دارد که وجه تهدیدآمیز قدرت سبب عکس‌العمل می‌شود نه به گفته والتز خود افزایش قدرت و آنچه سبب تهدیدآمیز شدن افزایش قدرت می‌شود، تولید قدرت یک دولت مهاجم است. از

دیگر عوامل مهم تهدید زا عبارت‌اند از: نزدیکی جغرافیایی دولت تهدید زا، قدرت و توانایی نظامی و نیات تهاجمی یک کشور است (ترابی و محمدیان،۱۳۹۴:۷). واقع گرایان تدافعی برخلاف واقع گرایان تهاجمی می‌گویند بیشینه‌سازی قدرت نمی‌تواند امنیت را تضمین کند و اغلب به رقابت تسلیحاتی می‌انجامد که خود خطر جنگ و ناامنی را افزایش می‌دهد (احمدیان و همکاران ،۱۳۹۵:۴).

پیشینه پژوهش

نام/ سال	عنوان پژوهش	هدف	نتیجه پژوهش
نگی(۲۰۲۳)	محرک‌های رقابت آمریکا-چین: درک دیدگاه چینی‌ها	برسی عوامل مؤثر بر رقابت نظامی بین چین و آمریکا به‌خصوص در منطقه شرق آسیا	کاهش فاصله و شکاف قدرت به‌خصوص قدرت نظامی بین چین و آمریکا و کمرنگ شدن قدرت نظامی آمریکا به‌عنوان بزرگ‌ترین ارتش دنیا
ژائو(۲۰۱۵)	مدل جدید رابطه قدرت بزرگ؟ رقابت استراتژیک چین و آمریکا و توازن قدرت در آسیا-پاسفیک	برسی علل راهبردی رقابت چین و آمریکا و نوع رقابت این دو در منطقه آسیا و اقیانوسیه	ایالات‌متحده و چین نتوانسته‌اند در به یک توافق و برنامه شفاف در مورد نحوه تعاملشان برسند و این آینده روابط این دو را غیرقابل‌پیش‌بینی می کند.
سندرزو بووی (۲۰۱۶)	روابط و همکاری‌های نظامی آمریکا و چین	برسی رقابت‌ها و همچنین تعاملات و همکاری‌های نظامی آمریکا و چین	رقابت نظامی میان چین و آمریکا زیاد شده اما هر دو به دلیل وابستگی متقابل انگیزه‌های کافی برای حفظ یک تعامل و ارتباط را با هم دارند.
شی[۲](۲۰۲۴)	رقابت نامتقارن در میدان نبرد جدید؟ دیدگاه‌های خاورمیانه‌ای درباره رقابت چین و آمریکا	برسی تحول رقابت ژئوپلیتیکی چین و امریکا در خاورمیانه و فرصت‌های آن برای کشورهای منطقه	رقابت پاپاپای چین و امریکا سبب شده تا هرکدام اقدام به افزایش مزیت‌های نسبی خود کنند که این اقدام باعث پدید آمدن فرصت‌های

۱Saundurs & Bowei

۲She

			اقتصادی، سیاسی و امنیتی برای کشورهای منطقه شده است.

نام/ سال	عنوان پژوهش	هدف	نتیجه پژوهش
آدمی و بخشی(۱۴۰۲)	جایگاه ایران در ابتکار کمربند و جاده به‌عنوان سیاست قدرت نرم چین	بررسی جایگاه ایران در طرح ابتکار کمربند و جاده چین	ایران به دلیل اتصال به دریای خزر و همچنین خلیج‌فارس می‌تواند جایگاه بسیار ویژه و ممتازی در این طرح داشته باشد.
ارغوانی پیرسلامی و میرسلیمانی (۱۴۰۲)	نظم خاورمیانه‌ای در حال ظهور در پرتو رقابت‌های چین و آمریکا	برآورد اثرگذاری رقابت چین و آمریکا در معادلات و نظم خاورمیانه	آمریکا سلطه و قدرت پیشین خود در این منطقه را از دست داده و نقش چین به دلیل عدم دیکته کردن نوع نظام سیاسی به کشورهای منطقه و عدم سوگیری‌های حقوق بشری در حال افزایش است.
شریعتی‌نیا(۱۳۹۱)	عوامل تعیین‌کننده روابط ایران و چین	بررسی متغیرهایی که به روابط ایران و چین شکل می‌دهند، عوامل بهبود بخش و عوامل محدودکننده	هر دو کشورهای تجدیدنظرطلب هستند و می‌توانند به هم در جهت تغییر وضع موجود کمک کنند از حیث حمایت‌های تجاری و سیاسی از هم و از جمله موارد مانع گسترش مناسباتشان تعاملات چین با غرب است.
فرجی‌راد و دیگران(۱۴۰۰)	تبیین ژئوپلیتیکی طرح ابتکار کمربند و جاده چین و تأثیر آن بر روابط ایران و چین	پیامدها و تأثیرات این طرح بر وضعیت ژئوپلیتیکی ایران	این طرح از جهات زیادی می‌تواند به بهبود جایگاه ژئوپلیتیکی ایران شود. همچنین می‌تواند باعث جذب سرمایه‌گذاری و گسترش همکاری‌های مالی و بانکی و توسعه زیرساخت‌ها به‌ویژه حمل‌ونقل در ایران شود.

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده شد در پژوهش‌های یادشده در باب رقابت امریکا و چین پژوهشگران از خودکنترلی چین و امریکا برای عدم درگیری نظامی سخن می‌گویند؛ به طوری که دو قدرت نمی‌خواهند با هم درگیری نظامی داشته باشند و مراقب هستند که در رقابت خود خط قرمزهای هم را زیر پا نگذارند{ (Saunders & Bowie,2016) (Zhao,2015) (Negy,2023)} پژوهش‌های دیگر ناظر بر تأثیرات رقابت این دو کشور است که نشان‌دهنده افزایش نقش چین در غرب آسیا است{(آدمی و بخشی،۱۴۰۲) (ارغوانی پیرسلامی و میرسلیمانی،۱۴۰۲)(She,2021)}. دسته دیگر پژوهش‌ها ناظر بر ارتباطات ایران و چین است که دنبال ارائه فرصت‌های حضور چین در غرب آسیا برای ایران است {(شریعتی‌نیا،۱۳۹۱)(فرجی‌راد و دیگران ،۱۴۰۰)}.

تا به حال پژوهش‌های مختلفی راجع پیامدهای امنیتی، سیاسی، اقتصادی و... رقابت چین ایالات‌متحده به عمل آمده است. همچنین پژوهش‌هایی، اگرچه به تعداد کمتر، در باب چالش‌ها و فرصت‌های رقابت این دو ابرقدرت برای کشور ایران نیز انجام شده است. پژوهش حاضر مربوط به تحلیل صرف رقابت نظامی امریکا و چین نیست و از طرفی دنبال توضیح چالش‌ها و فرصت‌های گوناگون حاصل شده از این رقابت نیز نیست. رویکرد ما در این پژوهش علاوه بر بررسی ابعاد خاص رقابت نظامی امریکا و چین، شامل بررسی فرصت‌های دیپلماتیک این رقابت برای ایران بوده است. نوآوری این پژوهش ارائه فرصت‌های صرفاً دیپلماتیک در چارچوب نظریه فرصت‌های ساختاری بوده است. تمایز این پژوهش ارائه یک تحلیل تلفیقی است که رقابت نظامی امریکا و چین را از سطوح امنیتی فاصله داده است و آن را به‌عنوان یک محرک برای کنش فعال دیپلماسی ایران در منطقه مورد نظر قرار می‌دهد.

ابعاد رقابت نظامی آمریکا و چین

در سالیان اخیر با «ظهور چین» و رشد اعجاب‌انگیز اقتصادی این کشور ما شاهد افزایش هزینه‌های نظامی این کشور هستیم که سالانه و با درصد زیادی رشد داشته است.چین برای ایجاد بازدارندگی در برابر امریکا علاوه بر توسعه نظامی توسعه اقتصادی را نیز مکمل آن می‌داند (Sin & Robertson ,2015:2). از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶ به طور متوسط بودجه

نظامی چین سالانه ۱۰ درصد رشد داشته است. از دوره دوم ریاست جمهوری اوباما عصر «رقابت استراتژیک» میان دو کشور آغاز می‌شود که می‌توان گفت تا حال حاضر به انواع مختلف ادامه داشته است.(خانی و مسرور،۱۳۹۶: ۱۱و۱۰) از اواخر دوران اوباما شاهد آغاز سیاست «باز تعادل» هستیم(Zhao ,2015:13) . که شامل توجه به تهدید چین و کاهش گفتمان مبارزه با تروریسم هستیم (Perthes & Lippert ,2020:8). اقدامات توسعه‌طلبانه چین در دریای چین جنوبی و شرقی و عدم لیبرالیزه شدن چین در جهان پس از جنگ سرد بر نگرانی امریکا افزوده است (Perthes & Lippert,2020:24).

توسعه نظامی چین

دولت چین به دنبال برتری در ناحیه آسیا-پاسفیک به جهت نفی تهدید امریکا است. و به این جهت به توسعه نظامی و اطلاعاتی خود مبادرت ورزیده است. در همین راستا نیز چینی سعی دارند با نوسازی و تجهیز صنایع نظامی ارتشی جهانی را تا سال ۲۰۴۹ فراهم کنند (Allison & Unterman ,2022:8). چینی‌ها با کمک گرفتن از مهندس‌های سابق شوروی اقدام به ساخت اسلحه‌ی مدرن از جمله موشک‌های کروز ضد کشتی و موشک‌های بالستیک پرتاب‌شونده از زیردریایی‌ها و ساخت بمب‌افکن به‌وسیله مهندسی معکوس نوع روسی کرده‌اند (Ku et all ,2020:27&32). همچنین چینی‌ها اقدام به ایجاد طرح «ابتکار» برای خودکفایی ارتش در عرصه فناوری تا سال ۲۰۲۵ کرده‌اند (پورقربان و دیگران،۱۴۰۱: ۱۴) پکن همچنین با اقداماتی از قبیل همسوسازی منابع و اقدامات کشوری و افزایش ظرفیت و انسجام سیستم‌ها و تلاش در زمینه هوش مصنوعی دنبال اطمینان خاطر برای پیروزی در یک جنگ فناورانه با امریکا است.

اهداف چین از توسعه نظامی

چین هدف خود را توسعه ارتش و ارتقای امنیت در منطقه دریای چین جنوبی و شرقی عنوان می‌کند، همچنین آن‌ها اظهار دارند که توسعه ارتش برای حفاظت از ناوبری دریایی منطقه است، از جمله دیگر اهداف دیگر ایجاد منطقه ضد دسترسی برای امریکا است(احمدی دوازده‌امامی و قادری حاجت،۱۴۰۳: ۲۷) اهداف دیگر چین ممانعت از قدرت

گیری ژاپن و همچنین رقابت ژئوپلیتیک با هند است که متحد امریکا به‌حساب می‌آید (وثوقی و دیگران،۱۳۸۹: ۵و۹).

نوآوری و بروز رسانی تسلیحات

چینی‌ها درحال‌توسعه انواع تسلیحات تاکتیکی و استراتژیک هستند.آن‌ها اقدام به توسعه موشک‌های دوربرد زیردریایی و ناوهای هواپیمابر کرده‌اند (بصیری و درج، ۱۴۰۰: ۵). اولین ناو هواپیمابر چینی در سال ۲۰۱۲ به آب انداخته شد که نسخه بازسازی‌شده ناو هواپیمابر کلاس کوزنتسوف واریاس شوروی است. سومین ناو هواپیمابر خود را به نام فوجیان در سال ۲۰۲۲ به آب انداختند (محمدنیا و سیفی،۱۴۰۲: ۸). همچنین ارتش اقدام به ساخت و توسعه ناوچه‌های کلاس شانگژو و همچنین موشک‌های هدایت‌شونده دریایی چانگ چون کرده است (خانی و مسرور،۱۳۹۶: ۱۵). از جمله ناوشکن‌های چینی ناوشکن‌های کلاس لویانگ (۰۵۲)۱-۳ است که بیش از ۱۵۰متر طول دارند. آن‌ها موشک‌های دی اف ۲۱و دی اف ۲۶ را برای مقابله با ناوهای آمریکایی توسعه داده‌اند که مشهور به قاتلان ناو هستند (Allison & Unterman, 2022:3).

در عرصه نیروی هوایی نیز با تأسیس شرکت ای وی آی سی در سال ۲۰۰۸ دنبال ایجاد نیروی هوایی استراتژیک است (Halison et all ,2012:257-267). چینی‌ها اکنون سازنده انواع جنگنده‌های رهگیر و تهاجمی نسل ۴ مثل جی ۱۰ بی و نسل۵ مثل جی ۲۰ هستند. همچنین چین موفق به ساخت جنگنده-بمب افکن رادار گریز جی ۲۰ شده‌اند و در ساخت هواپیماهای ترابری نظامی و هلیکوپترهای جنگی نیز چین شاهد توسعه بوده است. چینی‌ها برای جنگ الکترونیک نیز هواپیماهای وای ۸و وای ۹ که کاربرد اطلاعاتی دارند را توسعه داده‌اند (باقی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۴). در عرصه پدافند هوایی نیز اقدام به ساخت سامانه اچ کیو ۱۹ برای مقابله با نسخه آمریکایی تاد کرده‌اند.(National intrest ,2025/4/2)

قدرت و توان هسته‌ای از منظر نخبگان چینی در جایگاه ویژه‌ای در ارزیابی یک قدرت بزرگ قرار دارد. استراتژی هسته‌ای چین بیشتر در غالب تمرکز بر ضربه دوم و استراتژی

ضد نیرو است.(Kulaki ,2015:4&5) در سال ۲۰۲۴ چین تقریباً ۵۰۰ کلاهک اتمی را در اختیار داشته و به گفته پنتاگون در صورت ادامه توسعه کمی اسلحه اتمی در ۲۰۳۰ احتمالاً به بیش از ۱۰۰۰کلاهک می‌رسد.(Kristensen et all ,2024:1)

اقدامات امریکا

ائتلاف‌سازی‌های ایالات‌متحده در واکنش به توسعه قدرت چین

(آکوس)[1]

این نهاد سه‌جانبه میان سه کشور آمریکا، انگلستان و استرالیا است که در سال ۲۰۲۱ بنیان گذاشته شد، که علت اصلی پایه‌گذاری این نهاد مهار فشارهای ناشی از توسعه نظامی و دریایی چین در منطقه آسیا-پاسفیک و اقیانوس آرام بوده است (احمدی دوازده‌امامی و قادری حاجت،۱۴۰۳: ۲۴).

(کواد)[2]

این نهاد با ابتکار شینزو آبه نخست‌وزیر ژاپن در سال ۲۰۰۷ پس از سونامی سوماترا تأسیس شد پس از چندی روبه رکود گذاشت؛ اما وجود برخی مشکلات و مسائل مابین چین و برخی از کشورهای عضو کواد و ترس و احساس تهدید این کشورها و همچنین احساس تهدید ایالات‌متحده آمریکا باعث یک نوع شکل تجدید حیات برای این نهاد شد (بهبودی‌نژاد و تقوی‌نژاد،۱۴۰۰: ۱۰و۱۸).

تشکیل ناتوی آسیایی؛ پیمان سه‌جانبه آمریکا، کره و ژاپن

در اوت ۲۰۲۳ رهبران سه کشور یک پیمان امنیتی، نظامی را در کمپ دیوید تصویب کردند که بعدها به کواد پلاس هم مشهور شد، که تا حدود زیادی تحت تأثیر افزایش تهدیدات کره شمالی و افزایش تحرکات چین بوده است (IPIS:1402/6/11). از جمله دلایل انعقاد این پیمان از طرف آمریکا اعمال فشار بیشتر بر چین برای در نظر گرفتن

۱AUKUS

۲QUAD

ملاحظات بیشتر در قبال کشورهای عضو پیمان و حتی مناطق دریایی خاکستری بوده است، ژاپن نیز دنبال جلب متحدان خود به‌وسیله این پیمان برای اعمال حاکمیت در جزایر سنکاکو است (Rozman et all ,2024:10-28) .

مناطق بحرانی

منطقه دریایی آسیا-پاسفیک به طور کلی شاهد رقابت‌های آمریکا و چین است، اما می‌توان گفت که منطقه دریای چین جنوبی شاهد بالاترین سطح رقابت نظامی بین این دو کشور است. از اهمیت منطقه دریای چین جنوبی می‌توان به بازار ۴ میلیارد نفری منطقه و وجود تنگه‌های مهم مالاکا و سوندا و همچنین حضور کشورهای قدرتمند اقتصادی مثل سنگاپور و کره و اندونزی اشاره کرد (بهبودی‌نژاد و تقوی‌نژاد، ۱۴۰۰: ۶-۸). دولت چین سه‌لایه مختلف برای حضور دریایی خود طراحی کرده است. اولی از جزایر کوریل شروع و به تایوان ختم می‌شود.

دومین لایه شامل جزایر ماریانا تا جزایر اقیانوسی کارولین است و سومین جزیره شامل حضور بدون محدودیت در تمام آب‌های بین‌المللی دنیا است که باید تا ۲۰۴۹ محقق شود(Scobell ,2018:208). چین از این طریق و با استراتژی « کوتاه کردن لبه‌های دامن» به دنبال بیرون کردن تدریجی آمریکا از منطقه است (Zhao, 2015:7). چینی‌ها اقدامات زیادی برای ایجاد منطقه ضد دسترسی (ای۲ /ای دی)[1] در سواحل و جزایر ئریایی کرده‌اند. از جمله این اقدامات می‌توان به افزایش محیط و گستره جغرافیایی چین در دریا برای شناسایی و رهگیری هوایی اشاره کرد یا ایجاد تأسیسات هفت‌گانه نظامی در جزایر اسپراتلی(Fravel & Glaser, 2022:10). از همین رو ایالات‌متحده اقدام به افزایش حضور نظامی در دریای چین جنوبی کرده که نمونه آن افزایش همکاری‌های نظامی آمریکا با فیلیپین است. در تفاهم‌نامه‌های همکاری آمریکا و این کشور به ایالات‌متحده اجازه استفاده از پایگاه‌های نظامی فیلیپین داده‌شده است (Bevear & Piters ,2024:6&7) . همچنین

۱Anti Access/Area Denial

ارتش ایالات‌متحده اقدام به افزایش کمی نیروها کرده که به‌موجب آن تفنگداران دریایی از ۱۸۲۰۰۰نفر به بیش از ۲۰۰۰۰۰ نفر باید ارتقای پیدا کند (بصیری و درج،۱۴۰۰: ۵).

بازتاب رقابت در ساختار منطقه‌ای غرب آسیا

در حقیقت فزونی قدرت چین باعث ادراک تهدید امریکا از این کشور شده است و به همین جهت امریکا به نوعی دنبال مهار قدرت افزایی چین است و این پویش می‌تواند شکل‌دهنده نوعی نظم در مناطقی همچون غرب آسیا شود. هرچند که حمله ۱۱سپتامبر ۲۰۰۱باعث به تأخیر افتادن این موضوع یعنی اقدام به موازنه فرا کرانه‌ای مقابل چین شد (پورلک،۱۴۰۰: ۱). در هر صورت رقابت این دو قدرت به دیگر مناطق سرایت خواهد کرد که البته منطقه خلیج‌فارس و به طور عام‌تر غرب آسیا تأثیرات برجسته‌تری خواهد داشت.

کاهش حضور آمریکا در غرب آسیا

حضور نظامی ایالات‌متحده را می‌توان به سه دوره برحسب کمیت میزان حضور نظامی تقسیم کرد:

دوره اول که به طور کلی قبل از سال ۲۰۰۱ را شامل می‌شود که حضور مقطعی در جنگ خلیج‌فارس بوده است(Sweeny ,2020:4). دومین دوره زمانی مربوط به حضور گسترده و متراکم نظامی امریکا در غرب آسیا است که از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲ است.

دوره زمانی آخر نیز از ۲۰۱۲ تا اکنون است که شامل کاهش محسوس حضور نظامی امریکا در منطقه است (حسینی ،۱۴۰۲: ۳). در سال ۲۰۱۲ آن‌گونه که هیلاری کلینتون می‌گوید برای حفظ قدرت آمریکا شاهد چرخش به شرق هستیم (صالحی و زارع،۱۳۹۶: ۱۰) و از همین جهت نیز ما شاهد کاهش حضور نظامی امریکا ازجمله در عراق و افغانستان و خلیج‌فارس هستیم.

رنگ سبز نشان‌دهنده کاهش حضور نظامی امریکا در خاورمیانه است

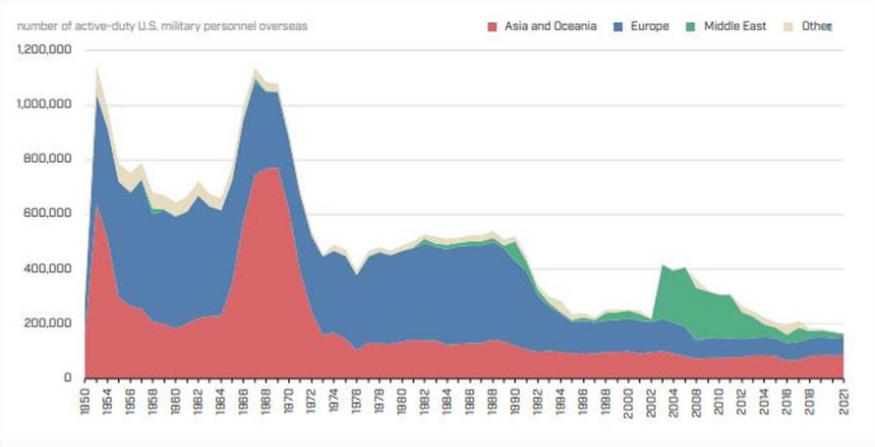

منبع:Irna.ir (۱۴۰۱/۰۳/۲۱)

خروج و کاهش نیرو در افغانستان، عراق و سوریه توسط امریکا

مجموعاً از ۲۰۰۱ تا سال۲۰۲۱ که آخرین لحظات حضور آمریکا در این کشور بود بیش از ۳۵۰۰ سرباز آمریکایی کشته شد(محقق نیا و دیگران،۱۴۰۲: ۱۲) که به گفته آمریکا برای نابودی القاعده ، طالبان و برای ثبات دموکراسی افغانستان در طول این دو دهه حضور داشتند که البته تسلط دوباره طالبان در ۲۰۲۱ موجب تردید در پیروزی این عملیات بیست‌ساله شد. پیش از این تاریخ نیز در سال ۲۰۲۰ ما شاهد کاهش سربازان در افغانستان بودیم که شامل خروج ۵۰۰۰ سرباز بود (Sweeney ,2020:2). همچنین بعد از سال ۲۰۰۳ امریکا ۱۶۵۰۰۰ نیرو در عراق داشته که تا سال ۲۰۲۰ این حجم از نیرو به ۴۰ هزار نفر در کل منطقه عراق و خلیج‌فارس تقلیل می‌یابد ،که شامل عقب‌نشینی ایالات‌متحده از ۱۵ پایگاه خود در عراق هم بوده است (ابراهیمی و دیگران ،۱۳۹۵: ۱۰). در سوریه نیز ما همین روند را شاهد هستیم. هرچند که حضور امریکا در بحران سوریه کمرنگ بود. امریکا نیروهای کمی را در سوریه در پایگاه تنف و در شمال کشور داشته است که در ۲۰۱۸ تعداد ۱۶۰۰ تُن آن‌ها را از این کشور خارج کرد.

برجسته شدن هرچه بیشتر نقش چین در غرب آسیا

آن‌گونه که می‌توان از رئالیسم تدافعی برداشت کرد چین و آمریکا در نوعی رویارویی و رقابت نظامی به سر می‌برند که در آن یکی سعی در مطرود کردن دیگری دارد. برجسته شدن این رقابت به دلیل قدرت گیری چین و ادراک تهدید امریکا از این کشور بوده و همین امر سبب سیاست‌هایی چون باز تعادل و چرخش به شرق از طرف امریکا بوده است. این دو کشور بر سر کسب قدرت اقتصادی و نظامی با هم در رقابت گسترده هستند(حاجی مینه و دیگران ،۱۴۰۱: ۲). دولت چین بر مبنای واقع‌گرایی تدافعی از سیاست توازن نرم در منطقه غرب آسیا حمایت کرده است و کوشیده است تا بین همکاری و تعامل با شرکای خود در منطقه از جمله ایران و عربستان سعودی نوعی تعادل برقرار کند (نصراصفهانی و همکاران، ۱۴۰۳:۲). نکته حائز اهمیت درباره حضور چین در غرب آسیا آن است که اساساً دولت چین علاقه‌ای به حضور نظامی در منطقه آن چنان که ایالات‌متحده داشته هرگز نداشته است. غرب آسیا در حلقه بیرونی امنیتی چین است (غفارزاده و همکاران،۱۴۰۱:۱۳) و از لحاظ امنیتی دارای ضرورت فوری برای چین نیست. از جهت دیگر مقاومت کشور ایران در مقابل امریکا باعث فرسایش بیشتر نیروی امریکا در غرب آسیا می‌شود و به نوعی تفوق منطقه‌ای ایران به نفع استراتژی بلندمدت چین هم می‌شود. تنها حضور نظامی چین در منطقه معطوف به پشتیبانی از تجارت دریایی در دریای سرخ، خلیج عدن و دریای عرب بوده است. منطقه غرب آسیا به جهت دسترسی به منابع فراوان انرژی و مسیر عبور کریدورها و تجارت دریایی برای چین اهمیت ویژه‌ای دارد. سیاست خارجی چین در این منطقه محافظه‌کارانه بوده و بر مبنای عدم دخالت در ترتیبات داخلی دولت‌های این منطقه، حفظ وضع موجود و تعادل استراتژیک بین قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای بوده است (نصراصفهانی و همکاران،۱۴۰۳:۳). چین با افزایش تعاملات اقتصادی و تجاری و سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی و همچنین پروژه‌هایی مثل کمربند و راه نفوذ خود را در خاورمیانه افزایش می‌دهد، از جهت دیگر اکثر کشورهای خاورمیانه خواهان شریکی همچون چین هستند که در امور داخلی آن‌ها دخالت نکند. چین با کشورهای مهم منطقه از جمله ایران و عربستان توافق‌نامه جامع استراتژیک دارد و با کشورهای مثل عراق ، کویت و قطر قرارداد مشارکت استراتژیک دارد (حاجی مینه و دیگران،۱۴۰۱: ۱۸) که نشان از رویکرد

چندجانبه گرایانه چین در خاورمیانه دارد. چین تقریباً به بزرگ‌ترین شریک تجاری اکثر کشورها تبدیل شده است. لازم به ذکر است که حجم مبادلات اقتصادی چین و اعضای شورای همکاری خلیج‌فارس در سال ۲۰۲۱ مجموعاً ۲۳۳ میلیارد دلار بوده در حالی که در دو سال قبل این تاریخ یعنی در ۲۰۱۹ حجم مبادلات این کشورها با آمریکا ۶۰ میلیارد دلار بوده است (حسینی،۱۴۰۲: ۳).

تعاملات اقتصادی، نظامی چین با دولت‌های منطقه در پس افزایش قدرت روزافزون

چین با اینکه دارای ارتشی بزرگ و مدرن و دنبال جهانی کردن آن تا سال۲۰۴ است اما حضور نظامی پررنگ و مستقلی در غرب آسیا نداشته و تمایلی را نیز نسبت به این امر ابراز نکرده است. تنها پایگاه نظامی چین در منطقه غرب آسیا پایگاه نظامی این کشور در جیبوتی است. تعامل دولت چین با کشورهای غرب آسیا از اواخر دهه ۱۹۹۰ میلادی فزونی گرفته است. دولت چین جهت سازمان‌دهی و ارتقای همکاری و ارتباطات خود با دولت‌های عربی منطقه در سال ۲۰۰۴ نهاد مجمع همکاری‌های چین و اعراب را تشکیل داد. در عین حال شاهد رشد سریع ارزش حجم تجارت کشورهای منطقه با چین هستیم. برای مثال مجموع ارزش تجارت چین با امارات عربی متحده و عربستان سعودی ۱/۸ برابر با حجم کل تجارت این دو کشور با ایالات‌متحده امریکا است. چین اکنون دارای بانک‌ها و شرکت‌های زیادی در منطقه به‌ویژه در امارات است. بانک کشاورزی چین در دوبی که مرکز تهاتر برای معاملات با یوان است از جمله مهم‌ترین این بانک‌ها است (سلحشور و همکاران ،۱۴۰۳: ۱۱و۱۴). دولت چین در سال ۲۰۱۵ به‌موجب توافق «سند سیاست عربی» با کشورهای عربی منطقه، حیطه همکاری‌ها تعاملات خود با دولت‌های عربی را افزایش داد. در این سند همکاری‌ها محدود به امور اقتصادی نشده است و شامل همکاری‌های علمی، فرهنگی و امنیتی نیز می‌شود. چین شرکای خود در منطقه را به دول محور، کلیدی، میانجی و هوادار تقسیم می‌کند و به نوعی سطح روابط بسته به جایگاه دولت در هرکدام از این عناوین می‌شود. دولت‌های محوری دولت‌هایی‌اند که فقط در منطقه تعیین‌کننده نیستند؛ بلکه شرکایی با قابلیت همکاری و ارائه ظرفیت و مشارکت در سطح جهانی‌اند که

در غرب آسیا شامل ایران و عربستان می‌شود. دولت‌های کلیدی دارای ظرفیت اقتصادی هستند مثل عراق و دولت‌های هوادار شامل دولت‌هایی مثل کویت و قطر هستند. بنابراین تقسیم‌بندی دولت چین با به‌کارگیری دیپلماسی مشارکتی دنبال پیشبرد رشد اقتصادی و سیاسی خود در این کشورها است. در این دیپلماسی امکان پیگیری منافع مشترک متقابل پیگیری می‌شود و از طرف دیگر تعهدی از نوع اتحاد و ائتلاف را در خود ندارد (غفارزاده و همکاران ،۱۴۰۱: ۲و ۱۵).

ایران و راهبردهای پکن

تعمیق روابط ایران و چین

ایران و چین هر دو کشورهای تجدیدنظرطلب هستند و دنبال نوعی اصلاحات در نظام‌بین‌الملل هستند. چین کشوری با رشد اقتصادی بالا و نیازمند به انرژی فسیلی گاز و نفت است.در این میان نیز ایران دومین کشور از لحاظ منابع گاز و چهارمین در منابع نفتی است که از این حیث جایگاه مهمی برای چین دارد و از جهت دیگر نیز همچون دیگر کشورهای منطقه متحد امریکا نیست و از لحاظ سیاسی نیز به مواضع چین نزدیکی بیشتری دارد. از طرفی چین هم در سالیان اخیر بزرگ‌ترین خریدار نفت ایران بوده است، پس هردو دنبال طبیعتاً به دنبال بسط و گسترش روابط خواهند بود. ایران رویکرد نگاه به شرق خود را از دوران ریاست جمهوری احمدی‌نژاد پیگیری کرده است (Mohammadi & Sazmand ,2023:1&2) .

ابتکار کمربند –راه

شی‌جین‌پینگ در سال ۲۰۱۳ اقدام به رونمایی از طرح ابتکار کمربند و راه کرد طرحی که ۶۴ درصد جمعیت و ۴۰ درصد مساحت دنیا را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و عده‌ای آن را «طرح مارشال چین» می‌نامند. این طرح شامل کریدور که از چین و آسیای میانه و غربی به اروپا متصل می‌شود،که طرحی بسیار مفید و ثمربخش به‌ویژه برای زیرساخت‌ها و اقتصاد کشورهای میزبانش از جمله ایران خواهد بود. این طرح شامل فرصت‌هایی برای ایران از جمله در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و حتی فرهنگی است (آدمی و بخشی،۱۴۰۱: ۲). دلیل

این ابتکار هم توسعه استان‌های غربی چین و کاهش وابستگی به تنگه مالاکا است. در بخش ژئوکالچر نیز می‌تواند در عرصه ارتباطات و تعاملات فرهنگی هم نقش مهمی ایفا کند (نوده فراهانی و دیگران،۱۴۰۱: ۲۴). ابتکار کمربند و راه می‌تواند سبب ایجاد نوعی اعتماد سیاسی بین ایران و چین و ارتقای ارتباطات علمی، فناوری و صنعتی شود که این موارد نیز سبب افزایش اهمیت ژئوپلیتیکی ایران می‌شود (زارعی و دیگران،۱۴۰۰: ۱۶و۱۷). لازم به ذکر است که این کریدور می‌تواند سبب کاهش نقش تحریم‌های امریکا در اقتصاد ما شود.

توافق ۲۵ساله مشارکت جامع استراتژیک

این توافقنامه بالاترین سطح از همکاری‌ها و ارتباطات چین با کشور مقابل است. که در حال حاضر چین با سه کشور عربستان، امارات و ایران این قرارداد را منعقد کرده است. این توافق‌نامه به طور رسمی در سال ۲۰۲۱ با سفر وانگ یی به امضای وزرای خارجه وقت دو کشور رسید. این سند به دلیل ملاحظات چین به طور کامل منتشرنشده، اما با گزارش‌هایی که از آن ارائه‌شده است که می‌توان گفت سند مذکور یک تفاهم‌نامه همکاری و راهبردی بلندمدت (۲۵) ساله است. باید گفت مهم‌ترین وجه این قرارداد، اقتصادی و توسعه زیرساخت حمل‌ونقل است. شی‌جین‌پینگ اظهار داشته که تفاهم‌نامه ۲۵ساله مشارکت جامع استراتژیک با ایران صرف‌نظر از هر اتفاقی در نظام‌بین‌الملل پایدار خواهد ماند (بهبودی‌نژاد،۱۴۰۲: ۵). در این سند به موضوعات مربوط به انرژی ایران مثل ظرفیت‌های ایران برای انتقال زمینی انرژی به چین از طریق پاکستان اشاره شده است (زارعی و دیگران،۱۴۰۰: ۹و۱۰). همچنین توجه زیادی به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل‌ونقل هوایی، ریلی (قطار سریع‌السیر) و دریایی ایران شده است (ناصری راد،۱۴۰۲: ۸).

همکاری‌های نظامی با چین

سابقه این مورد به دوران جنگ ایران و عراق برمی‌گردد. در طول بیش از سه دهه گذشته تا اکنون بیش از ۳۰درصد تسلیحات مورد نیاز کشور از چین وارد شده است که شامل انواع موشک‌ها و راکت و سلاح‌های ضد هوایی می‌شود (وثوقی و دیگران ،۱۴۰۳: ۱۶و۱۷). چین نقش مؤثری در توسعه صنایع موشکی و هسته‌ای ایران داشته است، به طوری برخی

از موشک‌های بالستیک مثل شهاب و یا موشک‌های ضد کشتی مثل نصر با حمایت و همکاری این کشور توسعه یافته‌اند، همچنین این کشور با فروش سامانه‌های موشکی نقش بسیار مهمی در استراتژی ایجاد منطقه ضد دسترسی ایران داشته است (Ghorbani et all 2021:11). ایران و چین می‌توانند اهدافی همچون نوعی مقابله با امریکا در خاورمیانه و مبارزه با مواد مخدر و قاچاق انسان برای هم تعریف کنند. ایران باید در جهت افزایش تعاملات نظامی با چین از دیپلماسی نظامی هم بهره‌برداری کند. همانند سفر شهید سرلشگر باقری به چین در سال ۲۰۲۰ که در جهت بسط تعاملات نظامی بود. افزایش این تعاملات نظامی در حال حاضر به دلیل رقابت نظامی چین و امریکا مهم‌تر هم شده است به این دلیل که این رقابت علاوه بر اجازه به ایفای نقش بیشتر ایران در منطقه و هم باعث فرصت خرید تجهیزات نظامی چینی شده است.

فرصت‌های ایران

مفهوم فرصت‌های ساختاری اشاره به استفاده از نهادها و ساختارهای حاصل رقابت و عملکرد قدرت‌های بزرگ دارد. ساختارهایی که قدرت‌های میانی به‌وسیله آن‌ها می‌توانند قدرت یابند و متمایز از بازیگران بزرگ شوند(Jordaan ,2003:1) کشورهای تجدیدنظرطلبی که به‌صورت مسالمت‌آمیز به دنبال ایفای نقش فعال و سازنده بین‌المللی در غالب سازمان‌هایی با هنجارهای مدنظر خود هستند (Efstathopoulos ,2023:8) کشورهای میانی به‌جای فروپاشی نظم بین‌المللی دنبال اصلاح آن هستند. قدرت‌های میانی علاقه زیادی به نظام‌های چندقطبی دارند؛ زیرا توزیع قدرت از حجم قدرت ابرقدرت‌ها می‌کاهد و موجب برجسته شدن قدرت‌های میانی می‌شود و فرصت فعلیت به آن‌ها می‌دهد(Jordaan ,2017:4&18). حال برسی خواهیم کرد که چگونه ساختار رقابتی نظامی بین ایالات‌متحده و چین موجب پدید آمدن فرصت برای دیپلماسی ایران جهت پیشبرد منافع ملی ایران و تقویت گفتمان انقلاب اسلامی ایران خواهد شد.

استفاده از نظم چندقطبی جهانی

بحران مالی ۲۰۰۸ و منازعات خاورمیانه تا حدود بسیار زیادی باعث تحلیل رفتن نیروی امریکا شد. به این مسائل باید رشد اقتصادی چین را هم اضافه کرد. از طرفی نیز در اکثر قاره‌های دنیا شاهد پا گرفتن اقتصادهای نوظهور هستیم. مثل هند، آفریقای جنوبی و برزیل تمامی این موارد باعث شده که ادبیات جهان چندقطبی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر ما شاهد کاهش فاصله امریکا و دیگر کشورها بالاخص چین در عرصه‌های نظامی و اقتصادی هستیم و این اتفاق باعث نوعی توزیع قدرت دوباره بین دیگر کشورها از جمله کشورهایی نظیر چین، روسیه و هند شده است که به طبع این بر غرب آسیا به طور خاص تأثیرگذار است. کاهش تمرکز بر غرب آسیا و تمرکز به شرق دور نیز باعث محسوس‌تر شدن این خلأ قدرت در غرب آسیا شده است. از طرف دیگر اما کشورهایی نظیر چین حضور پررنگی را در خاورمیانه دنبال می‌کنند و امروزه چین شریک شماره یک تجاری کشورهای منطقه است. تمامی این نکات نشان‌دهنده چندقطبی شدن قدرت در خاورمیانه شده است. مؤید این امر نیز نفوذ گسترده منطقه‌ای ایران و وجود گروه‌های غیردولتی در منطقه است، ایران می‌تواند با دیپلماسی منفعت محور در قالب سازمان‌های منطقه‌ای مثل بریکس و شانگهای ایفای نقش کند (رسولی ثنا آبادی ،۱۴۰۳: ۱۱و۱۲).

چانه‌زنی با بهره‌گیری از ظرفیت ژئوپلیتیک ایران

با کاهش حضور ایالات‌متحده ایران می‌تواند از استعداد همسایگان ۱۵ گانه خود و موقعیت استراتژیک خود که به نوعی پیوند دهنده شرق به غرب است استفاده کند و میزبان کریدورهایی از جمله کریدور شمال به جنوب باشد که بمبئی را به سن‌پترزبورگ وصل می‌کند که شامل بنادر ایران از جمله چابهار نیز است. کریدور های دیگری همچون دو کریدور(آی تی آی)[۱] و(کتای)[۲]که مربوط به کشورهای سازمان اکو هستند. مثل تاجیکستان و قرقیزستان نیز می‌توانند موجب رونق اقتصادی کشور شوند (نورعلی و احمدی،۱۴۰۱: ۱۸) که البته مستلزم این امر، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل کشور است.

۱ITI (Islam Abad,Tehran,Istanbul)

۲KTAI (Kyrgyzestan,Tajikestan,Afganistan,Iran)

چالش‌ها

ملاحظات چین

یکی از مسائلی که همواره مانع گسترش رابطه بین ابران و چین و به نوعی اتحاد این دو کشور بوده است ، عدم شفافیت سیاست چین در قبال ایران است، به‌گونه‌ای که چین سعی می‌کند تا جایی با ایران همراهی کند که روابطش با غرب و به‌ویژه امریکا آسیب نبیند. برای مثال چینی در هنگام تحریم‌ها از اولین خارج کنندگان سرمایه هستند، به عنوان مثال چینی‌ها به دلیل تحریم از قرارداد توسعه پارس جنوبی صرف‌نظر کردند (بهبودی‌نژاد ،۱۴۰۲: ۱۴) و یا حمایت از ادعای امارات علیه جزایر سه‌گانه ایرانی در سال ۲۰۲۴ نیز از این موارد بوده است.

محدودیت‌های اقتصادی ایران

اقتصاد تک‌محصولی ایران و تحریم‌های غرب و آمریکا علیه ایران باعث تضعیف اقتصاد ایران شده است، به‌علاوه عدم سرمایه‌گذاری خارجی در ایران باعث فرسوده ماندن عمده زیرساخت‌ها به‌ویژه زیرساخت‌های بخش انرژی شده است که دلایل آن علاوه بر تحریم‌ها شامل ناهماهنگی سازمانی، ناپایداری قانونی، مشخص نبودن متولی اصلی اقتصاد کشور از جمله این عوامل هستند(رهبر و دیگران ۱۳۸۶: ۲و۸)، این ضعف اقتصادی باعث کاهش همکاری به سطح انتقال انرژی و همچنین خطر وابستگی اقتصادی به چین می‌شود.

وضعیت بحرانی و جنگ ایران با اسرائیل و امریکا

بحرانی که از اکتبر ۲۰۲۳ گریبان گیر منطقه غرب آسیا شده است. ابتدا با جنگ حماس و رژیم اسرائیل شروع شد و در عرض یک سال به جنگ با ایران و محور مقاومت از لبنان تا یمن تبدیل شد. این درگیری باعث انتقال درگیری نیابتی به درگیری مستقیم ایران با اسرائیل و امریکا شده است. با حمله مشترک امریکا و رژیم اسرائیل به جمهوری اسلامی ایران در اسفندماه ۱۴۰۴ ایران اقدام به بستن تنگه هرمز کرده است و این امر تمام پروژه‌ها، تجارت و ارتباطات منطقه و مسئله تجارت جهانی را با خطر مواجه کرده است و این جنگ به‌تبع رابطه تجاری و راهبردی چین و ایران را دچار خدشه خواهد کرد به این دلیل که

اولویت چین در تعامل اقتصادی و تجاری با کشورها، دولت‌هایی است که ارائه‌دهنده بازاری مناسب برای کالاهای چینی باشند (غفارزاده و همکاران،۱۴۰۱: ۲)، این جنگ منطقه‌ای علاوه بر درگیری‌های مستقیم به رقابت و خصومت‌ها میان دولت‌های عرب و ایران نیز دامن زده است و باعث بی ثباتی در منطقه شده است و این نکته مانعی مهم فراروی ارتباطات ایران و دولت‌های منطقه با پکن است (یزدانی و همکاران ،۱۴۰۳:۹).

دیپلماسی ایران و تلاش برای کسب فرصت کاهش تنش با دولت‌های منطقه

ایران باید با به‌کارگیری دیپلماسی عمومی و تأکید بر نقاط مشترک از جمله اشتراکات فرهنگی، مذهبی در راستای همسوسازی خود با کشورهای منطقه بکوشد. ایران نباید سیاست خارجی تجدیدنظرطلبانه خود را به‌گونه‌ای به کار گیرد که باعث ضدیت با منافع دیگر کشورهای منطقه شود؛ بلکه باید با الگو گیری از نحوه عملکرد چین سیاستی را اتخاذ کند که در راستای حداکثر سازی کسب منافع به‌وسیله تمام نهادهای بین‌المللی به‌ویژه نهادهایی که توسط کشورهای نوظهور به وجود آمده مثل بریکس و سازمان همکاری‌های شانگهای باشد. این اقدام می‌تواند تصویری مثبت از ایران به عنوان یک کشور همکاری جو در اذهان بین‌المللی رقم بزند و مقدمه‌ای برای رفع و یا کاهش تحریم‌ها علیه ایران باشد.

اولویت قرار دادن اقتصاد

ایران باید آن‌گونه که در بخش فرصت‌های ساختاری اشاره شد، بیشترین اقدامات خود را متوجه عرصه اقتصادی کند و به نوعی ابزارهای سیاست خارجی از جمله دیپلماسی را در خدمت آن بکار گیرد. ایران باید اقداماتی را برای رفع موانع سرمایه‌گذاری و پیوستن به همکاری‌های اقتصادی دوجانبه و چندجانبه کند و سیاست‌های مشوقانه‌ای برای سرمایه‌گذاران خارجی بکار گیرد. رشد جایگاه اقتصادی کشور سبب می‌شود تا دیگر بازیگران نتوانند ایران را در طرح‌های اقتصادی بین‌المللی و بین‌دولتی نادیده بگیرند.

ایجاد سازمان‌های منطقه‌ای

ایران می‌تواند اقدام به ابتکار سازمان‌ها و نهادهایی کند که متوجه منفعت عمومی کشورهای منطقه باشد که منظور از آن نیز بیشتر نهادهایی اقتصادی، فرهنگی و محیط زیستی است نه نهادهای امنیتی-سیاسی که باعث حساسیت کشورهای غربی و امریکا شود. برای مثال ایجاد یک سازمان محیط زیستی برای حفظ بهداشت و زیست‌بوم خلیج‌فارس می‌تواند علاوه بر کمک در این موضوع سبب افزایش تعاملات سیاسی و به‌تبع همسو کردن نظرات و اعتمادسازی شود.

تقویت و به‌کارگیری دیپلماسی انرژی

ضرورت و اهمیت انرژی برای زیست بشر کاملاً آشکار است. تداوم و افزایش نیاز به انرژی، ضرورت و اهمیت انرژی و امنیت آن را بیشتر می‌کند. امنیت انرژی به معنای ایمن بودن زیرساخت‌ها، عرضه، تقاضا، قیمت، سرمایه‌گذاری و نبود جنگ است و شاخص‌های انرژی شامل تخمین منابع، نسبت ذخیره به تولید و ثبات سیاسی است. دیپلماسی انرژی شامل اقدامات دولت برای کسب منفعت کشور در مقوله انرژی است. دیپلماسی انرژی بازگوکننده محدودیت و فرصت انرژی و در نتیجه بهره‌وری در آن است. دولت ایران باید بکوشد از طریق دیپلماسی انرژی، ایران را در زنجیره تأمین انرژی جای دهد (یاری و رضائی،۱۳۹۶: ۵ و ۱۰). پس از انسداد تنگه هرمز و کمبود انرژی در جهان این اقدام یعنی دیپلماسی انرژی بیشتر از هر موقع می‌تواند کارآمد باشد.

بهره‌وری از فضای افکار عمومی منطقه

با وجود جنگ بی‌سابقه و پر شدت در منطقه که از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ آغاز شد و موجب خسارات و تلفات بالایی نیز شد، دولت چین سیاست موازنه‌ای خود را ادامه داد، به‌گونه‌ای که هیچ‌کدام از طرف‌های درگیر در منطقه از عملکرد چین راضی نبوده‌اند. رژیم اسرائیل به دلیل عدم محکومیت حمله ۷ اکتبر و فلسطینی‌ها به دلیل عدم محکومیت بمباران‌های شدید رژیم اسرائیل، از چین رضایت ندارند (ارغوانی پیرسلامی و دهقان،۲۳:۱۴۰۴). ایران اما به دلیل حمایت‌های آشکار خود از محور مقاومت و محکومیت‌های شدید و همچنین حمله مشترک اسرائیل و امریکا به خاک خود جایگاه مطلوبی در بین ملل منطقه غرب

آسیا به وجود آورده و دیپلماسی فعال می‌تواند از این فرصت در جهت اعتمادسازی و حتی اتحاد سازی در منطقه استفاده کند.

جدول فرصت‌هایی برای افزایش نقش دیپلماسی ایران

ابعاد رقابت نظامی چین و امریکا	تأثیرات در منطقه غرب آسیا	فرصت‌های دیپلماتیک آن برای ایران
رقابت گسترده نیروی دریایی دو کشور	کاهش حجم حضور امریکا در منطقه غرب آسیا به دلیل تمرکز بر آسیا- پاسیفیک و از طرفی حضور بیشتر چین در آب‌های منطقه که بیشتر برای عملیات ضد دزدان دریایی است.	ایران می‌تواند با استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی خود در امتداد تنگه هرمز از آن به عنوان یک اهرم چانه‌زنی استفاده کند و با ارائه تضمین عبور امن برای کشورهایی همچون چین، از این کشور درخواست حمایت دیپلماتیک کند.
بازار تسلیحات و رقابت فناورانه دو کشور	کم‌رنگ شدن جایگاه ایالات‌متحده به عنوان بزرگ‌ترین صادرکننده تسلیحات به کشورهای عربی و افزایش مبادلات و خرید تسلیحات چینی توسط این کشورها	مطرح‌شدن بازار تسلیحات چینی فضای گسترده‌تری برای انتخاب و خرید این تسلیحات و در نتیجه افزایش چانه‌زنی در مقابل غرب و امریکا قرار می‌دهد.

ادامه جدول

ابعاد رقابت نظامی چین و امریکا	تأثیرات در منطقه غرب آسیا	فرصت‌های دیپلماتیک آن برای ایران
بازدارندگی هسته‌ای و هنجارهای عدم اشاعه	اختلاف رویکرد امریکا و چین در قبال برنامه هسته‌ای ایران و عدم همراهی چین با قطعنامه‌های شورای امنیت علیه ایران باعث گرایش دولت‌هایی مثل ترکیه و عربستان به حفظ توان بالقوه هسته‌ای شده است.	ایران می‌تواند از عدم اتفاق‌نظر چین و امریکا در مدیریت روند مذاکرات استفاده کند، به این معنا که بجای اصول یکجانبه‌گرایانه امریکا، طبق زمان‌بندی و راهبردهای خود مذاکرات را پیش ببرد.
مواجهه‌های نیابتی و غیرمستقیم	حمایت ممتد امریکا از اسرائیل و دولت‌های حاشیه خلیج‌فارس و از طرفی افزایش تعاملات و ارتباطات چین با دولت‌های منطقه در سایه سیاست‌های محتاطانه این کشور سبب شده است تا موضع مستقل و واضحی	اشتراک ایران و چین در تجدیدنظرطلبی در نظم یکجانبه‌گرایانه، می‌تواند پیوند دهنده این گروه‌ها با پکن و افزایش قدرت دیپلماسی ایران در منطقه غرب آسیا بشود.

	در مقابل ایران و گروه‌های متحد منطقه‌ای این کشور شکل نگیرد.	

نتیجه

افزایش قدرت چین و امریکا و درافتادن این دو کشور به گردونه رقابت نظامی صرفاً به دلیل این نیست که افزایش قدرتی صورت گرفته است. بلکه بر اساس نظریه واقع‌گرایی تدافعی این افزایش قدرت به‌ویژه توسط ایالات‌متحده به دلیل ادراک تهدید از افزایش قدرت چین است به همین دلیل است که ما شاهد سیاست باز تعادل یا سیاست چرخش به شرق توسط امریکا بودیم. آن‌چنان که در نظریه واقع‌گرایی تدافعی لحاظ شده است، امریکا در مقابل چین بیشتر روی به موازنه بیرونی آورده است تا موازنه درونی، و این نشان‌دهنده تدافعی بودن سیاست چرخش به شرق آمریکا است. چین و ایالات‌متحده با اینکه در رقابت نظامی گسترده‌ای در منطقه آسیا-پاسیفیک به سر می‌برند تاکنون رویارویی سخت و نظامی نداشته‌اند. در ادامه پژوهش به‌وسیله نظریه فرصت‌های ساختاری به دنبال آن بودیم تا نشان دهیم رقابت ابرقدرت‌ها خود، شکل‌دهنده به هنجارها و نهادهای بین‌المللی و ایجادکننده شرایطی است که به قدرت‌های میانی همچون جمهوری اسلامی ایران فرصت ایفای نقش می‌دهد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که افزایش نقش چین در خاورمیانه و برجسته شدن بیشتر چین در معادلات و تبادلات در منطقه غرب آسیا و همچنین اهمیت ایران برای چین که به دلیل مسئله انرژی، ژئوپلیتیک و سیاست‌های کلان همچون تضاد با سیاست‌های امریکا، جایگاه مهمی را در استراتژی کلان چین دارا است، باعث ایجاد فضای بازتری برای نقش‌آفرینی دیپلماتیک ایران شده است. آنچه نقش ایران را برجسته می‌کند اشتراک گفتمانی حاکم بر ایران و چین علیه نظم یکجانبه‌گرایانه امریکا است. و این خود باعث شده تا ایران در نهادهایی همچون بریکس و سازمان همکاری شانگهای، دیپلماسی فعال‌تری را اتخاذ کند. همچنین موقعیت ژئوپلیتیکی ایران به‌ویژه قرار گرفتن در امتداد تنگه هرمز و وجود کریدورهای تجاری نیز به دیپلماسی ایران قدرت چانه‌زنی بیشتری می‌دهد. نکته مهمی که باید به آن توجه شود آن است که فرصت‌های ساختاری به این دلیل که حاصل رقابت و استراتژی ابرقدرت‌هاست در نتیجه وابسته به

آن‌ها نیز هست. بنابراین اگر استراتژی این ابرقدرت‌ها تغییر کند این فضای ایجادشده نیز دچار تحول می‌شود بنابراین باید از فرصت‌های ساختاری در جهت ارتقای دیپلماسی اقتصادی و کاهش تنش و افزایش تعاملات با همسایگان استفاده برد. ایران به عنوان یک قدرت میانی از منظر نظریه فرصت‌های ساختاری می‌تواند با دیپلماسی فعال در سازمان‌های منطقه‌ای مثل بریکس و شانگهای و حتی ابتکاراتی نوین، قدرت دیپلماسی خود را بالا ببرد. چندجانبه گرایی حاصل شده از رقابت چین و امریکا به دیپلماسی ایران این امکان را می‌دهد تا با اعتمادسازی و تعامل بیشتر با همسایگان، دوستی و ارتباط پایدارتری با دولت‌های منطقه غرب آسیا داشته باشد.

منابع

احمدی، سیدعباس؛ حسینی نصرآبادی،نرجس (۱۴۰۰) رویکرد ژئوپلیتیکی به نقشه ایران در خلیج‌فارس، *جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*،۱۲(۱)

ارغوانی پیرسلامی، فریبرز و سازمند، بهاره(۱۳۹۲) ایران، چین و چالش‌های فراروی همکاری فراگیر، *سیاست* دانشکده حقوق و علوم سیاسی،۴۳(۳)

ارغوانی پیرسلامی، فریبرز و میرسلیمانی،سید محمد(۱۴۰۲) نظم خاورمیانه‌ای در حال ظهور در پرتو رقابت چین و آمریکا۲۰۱۷-۲۰۲۳، *غرب آسیا*،۱(۲)

اسلامی، سعید، سلیمانی پورلک، فاطمه (۱۴۰۱) فرصت‌ها و چالش‌های دیپلماسی اقتصادی ایران در بستر توافق مشارکت جامع راهبردی با چین، *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۵(۲)

امیری،مهدی و غفارزاده،مهرشاد(۱۴۰۲) *قرن آینده قرن آسیا،فرصت‌ها و چالش‌ها برای جمهوری اسلامی ایران*،گروه سیاست خارجی

آدمی،علی؛ بخشی، رامین(۱۴۰۲) جایگاه ایران در ابتکار کمربند و جاده به عنوان سیاست قدرت نرم چین، *مطالعات قدرت نرم*، ۱۳(۳۲)

بهبودی‌نژاد، قدرت الله و تقوی‌نژاد،سید رضا (۱۴۰۰) اتحاد مربع: ناتوی آسیایی برای مهار چین در ایندو-پاسفیک، *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*،۱۱ (۳)

بهبودی‌نژاد، قدرت الله (۱۴۰۲) برسی فرصت‌های جمهوری اسلامی ایران در فضای رقابت‌های سیاسی-نظامی چین و آمریکا در افق ۲۰۳۰، *سیاست دفاعی*، ۳۲(۲۲)

پورقربان،محمد؛شمسینی غیاثوند،حسن؛کیان،محمد(۱۴۰۱) تأثیر رقابت آمریکا و چین در تحولات نظام‌بین‌الملل۲۰۱۶-۲۰۲۰، *سیاست جهانی*، ۱۱(۲)

ترابی،قاسم و محمدیان ، علی(۱۳۹۴) تبیین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه از منظر واقع‌گرایی تدافعی، *سیاست پژوهی*، ۳(۳)

چوپانی نجف‌آبادی، حمید(۱۴۰۱) دیپلماسی فرهنگی و مقابله با پروژه ایران هراسی در منطقه خاورمیانه، *سیاست خارجی*، ۳۶(۲)

حسینی، سید حامد (۱۴۰۲) راهبردهای ایالات‌متحده در منطقه خلیج‌فارس، *مطالعات راهبردی امریکا*، ۳(۱۰)

خانی، محمدحسن؛ مسرور، محمد(۱۳۹۶) ظهور چین: چالش‌های ایالات‌متحده آمریکا در مواجه باقدرت روزافزون چین در روابط بین‌الملل، *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*،۱(۲۴)

داوری، مریم؛ ابوالفضلی کریزی، حسین؛ فارسانی، علی والی، عباس (۱۴۰۲) *روابط متقابل ایران و چین در حوزه انرژی*، هشتمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و مهندسی و پنجمین کنگره بین‌المللی عمران

درج، حمید و بصیری, محمدعلی (۱۴۰۰). تأثیر رقابت منطقه‌ای آمریکا و چین بر معادلات و نظم منطقه‌ای در شرق آسیا، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۳(۱)

دلیرپور، پرویز، کرانی، زهرا و نصراصفهانی، محسن (۱۴۰۳) چین، ایران و تحولات ژئوپلیتیکی خاورمیانه، *روابط خارجی*، ۱۶(۲)

دوئتری،جیمز و فالتزگراف، رابرت (۱۳۸۳) *نظریه‌های متعارض در روابط بین‌الملل*، ترجمه وحید بزرگی و علیرضا طیب، نشر قومس، تهران، ایران

دهشیار،حسین؛ نجم‌آبادی، مرتضی؛ بخشی، رامین (۱۳۹۸) رقابت چین و آمریکا در دریای چین جنوبی، *راهبرد سیاسی*، ۳(۹)

دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۳۹۴) *نظریه‌ها و فرا نظریه‌ها در روابط بین‌الملل*، تهران، ایران، نشر مخاطب

دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۴۰۰) *اصول و مبانی روابط بین‌الملل۲*، تهران، سمت

رسولی‌ثناآبادی،الهام(۱۴۰۳)، بایسته‌های سیاست خارجی ایران در انواع نظم بین المللی، *سیاست‌گذاری عمومی*،۱۰(۱).

رنجبر حیدری، وحید . (۱۴۰۳). دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در رقابت با کریدورهای تجاری بین‌المللی .*تعاملات دیپلماتیک ,۲(۵)*

روحی‌دهبنه،مجید (۱۳۹۶) تحلیل ژئوپلیتیکی رقابت‌های ایران و ترکیه متأثر از تحولات خاورمیانه از سال ۲۰۱۱ میلادی، *ژئوپلیتیک*، ۱۴(۱)

رهبر، فرهاد، خامنه، فرشید مظفری و محمدی، شاپور (۱۳۸۶). موانع سرمایه‌گذاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی در ایران، *تحقیقات اقتصادی*۴۲(۴)

زارعی، بهادر؛ طاهرخانی، سعید رضا؛ احمدی، سیدعباس؛ شریعتی‌نیا، محسن(۱۴۰۰) ارزیابی فرصت‌های ژئوپلیتیکی برنامه همکاری جامع (۲۵ساله) ایران و چین، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی* ، ۸۸(۲)

سلیمانی پورلک،فاطمه (۱۴۰۰) خروج آمریکا از افغانستان؛بازتاب استراتژی موازنه، *رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی* ،۱۳(۶۸)

شرفخانی، مجید، حاجی مینه، رحمت و دهشیری، محمدرضا (۱۴۰۱) راهبرد اقتصادی چین در رقابت هژمونیک با آمریکا در خاورمیانه، *پژوهش‌های راهبردی سیاست*، ۱۱(۴۰)

شریعتی‌نیا ،محسن(۱۳۹۱) عوامل تعیین کننده روابط ایران و چین، *روابط خارجی*،۱۴(۹)

شفائی موسوی، سید مسعود؛ حق‌شناس، محمدرضا؛ سجادپور، سید محمدکاظم؛ شریعتی‌نیا، محسن (۱۳۹۴) رقابت‌های ژئوپلیتیک و روابط ایران و عربستان؛ مکانیسم‌ها و راهبردها ، *مطالعات سیاسی جهان اسلام*،۶ (۲۲)

شکیبا و نورمحمدی. (۲۰۲۴). تأثیر رقابت آمریکا و چین در منطقه خاورمیانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران . (۲۰۱۰-۲۰۲۲)*رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی* ,۱۶ (۱)

شمشیری، علی (۱۳۹۹) تحلیل ملاحظات گسترش مناسبات راهبردی ایران و چین، *مطالعات دفاع مقدس*، ۵(پیاپی۱۸)

صالحی،مختار؛زارع ، رحمان(۱۳۹۶) خلأ قدرت و تأثیر آن بر منطقه خاورمیانه، *مطالعات روابط بین‌الملل*،سال ۱۰(۴۰)

عبدالله خانی، علی (۱۳۸۳) *نظریه‌های امنیت: مقدمه‌ای بر طرح‌ریزی دکترین امنیت ملی*، تهران، ابرار معاصر

غفارزاده، مهرشاد؛ امیری، مهدی و شعبان زاده، ایمان (۱۴۰۱) دیپلماسی مشارکت راهبری چین و رویکرد آن به غرب آسیا، *مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام*، ۴(۱۲)

فرجی‌راد، عبدالرضا؛ حاجی‌زاده قوچان عتیق، زهرا؛ احمدی نوحدانی، سیروس؛ مهکویی، حجت (۱۴۰۰) تبیین ژئوپلیتیکی طرح «ابتکار کمربند- جاده» چین و تأثیر آن بر روابط ایران با چین، *پژوهش‌های جغرافیای سیاسی*، ۶(۳)

قادری‌حاجت،مصطفی؛ احمدی دوازده‌امامی، فرزاد (۱۴۰۳) بنیان‌های ژئوپلیتیکی رقابت ایالات‌متحده آمریکا و چین در آسیا-پاسفیک، *سیاست جهانی*، ۱۳(۲)

کیانی هفت لنگ، امین، محقق نیا، حامد، کریمی‌فرد، حسین و اکبر زاده فریدون (۱۴۰۲) پیامدهای ژئوپلیتیک خروج امریکا از افغانستان در فضا سیاسی غرب آسیا، *جغرافیا* (نشریه انجمن جغرافیایی ایران)، ۲۱(۷۸)

گوهری‌مقدم،ابوذر و محمدی رمضانی، مصطفی (۱۴۰۲) بازتعریف روابط راهبردی ایران با قدرت‌های نوظهور در نظم جدید اقتصاد بین‌الملل: مطالعه موردی روابط دوجانبه با چین، *تعاملات دیپلماتیک*، ۱(۴)

متقی، افشین،سلحشور، عباس؛ گندمکار، امید و سلیمانی، حسین (۱۴۰۳) چالش‌های پیش روی چین جهت حضور گسترده در خاورمیانه، *جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*،۱۴(۵۶)

محمدزاده ابراهیمی، فرزاد؛ ملکی، محمدرضا؛ امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد (۱۳۹۵) سیاست خارجی آمریکا در پرتو راهبرد محور آسیایی دولت اوباما، *مطالعات روابط بین‌الملل*، ۹(۳۳)

محمدنیا، مهدی؛ سیفی، عبدالمجید (۱۴۰۲) جایگاه آکوس در سیاست خارجی ایالات‌متحده در قبال چین و پیامدهای آن، *سیاست خارجی*،۳۷(۲)

ناصری راد، ایوب (۱۴۰۲) علل گسترش حضور چین در حوزه خلیج‌فارس (در قالب رویکرد توسعه مسالمت‌آمیز)، *مطالعات سیاسی بین‌النهرین*،۲(۲)

نوده فراهانی، اسماعیل؛نیازی ،محمد؛ نوده فراهانی،امیر(۱۴۰۱) ایران، چین جدید و افق گشایی کمربند-راه، *مطالعات راهبردی فرهنگ*، ۲ (۵)

نورعلی، حسن؛ احمدی، عباس (۱۴۰۱) واکاوی نقش ژئوپلیتیکی ایران در کریدورهای بین‌المللی و ارائه مدل "ایران هارتلند کریدورهای جهان"، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۴(۳)

وثوقی، سعید؛ موسوی، سید حسام‌الدین؛ بیگی، محسن (۱۳۸۹) نوسازی نظامی چین،اهداف و راهبردها، *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*، ۲(۵)،

وثوقی، سعید ؛ ابراهیمی، شهروز؛ آدینه‌وند، احمد (۱۴۰۳) همگرایی و واگرایی در روابط ایران و چین با تأکید بر منطقه خلیج‌فارس، *آفاق امنیت*، ۱۷(۶۴)

یاری، احسان و رضائی، دانش (۱۳۹۶) دیپلماسی و امنیت انرژی جمهوری اسلامی ایران، *ماهنامه پژوهش ملل*، ۲(۲۱)

یزدان‌فام، محمود(۱۴۰۱) تحلیل تنش در شرق دور و چشم‌انداز مناسبات چین و آمریکا، *دیده‌بان امنیت ملی*، ۱(۲۶)

یزدانی، عنایت‌الله، قلخان باز، خلیل و ابراهیمی، شهروز(۱۴۰۳) تأثیر رقابت استراتژیک ایالات‌متحده و چین بر نظم انتقالی خاورمیانه، *مطالعات بین‌المللی*،۲۱ (۱) ۲۶۹-۲۹۳

IPIS، مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی(۱۴۰۲) *ناتوی آسیایی و آینده امنیت منطقه شرق آسیا*، https://www.ipis.ir/portal/subjectview/728567/

References

Adam P. Liff & G. John Ikenberry (2014) Racing toward tragedy?: China's rise, military competition in the Asia Pacific, and the security dilemma. *International Security*, 39.2

Bevears, Wilson & Peters, Robert (2024) *Strengthening the U.S.– Philippine alliance, douglas and sarah allison*, center for national security

Charalampos Efstathopoulos (2023): Global IR and the middle power concept: exploring different paths to agency, *Australian Journal of International Affairs*, 77:2

Cuong, N. M, Chelabi, K, Anjum, S, Sateeshchandra, N. G, Samoylenko, S, Silwizya, K., & Nghiem, T. (2024). us-china global competition and dilemma for vietnam's strategic choices in the south china sea conflict. *heritage and sustainable development*, 6(1)

Fravel, M. T., & Glaser, C. L. (2022). How much risk should the United States run in the South China Sea?. *International Security*, 47(2)

Ghorbani, V., Pakdel Majd, M., & Alioour, M. (2021). An Analysis of China's Military Diplomacy towards Iran. *Iranian Review of Foreign Affairs*, 12(33)

Graham Allison and Jonah Glick-Unterman(2022) *The 21st Century's Great Military Rivalry, : Institute for National Strategic Security*, National Defense University, PRISM , 2022, Vol. 10, No. 1 (2022)

Hallion, R., Cliff, R., & Saunders, P. (2012). *The chinese air force. center for the study of chinese military affairs*, institute for national strategic studies national defense university.

Jordaan, E. (2017). The emerging middle power concept: Time to say goodbye?. *South African Journal of International Affairs*, 24(3)

Jordaan, Eduard (2003): The concept of a middle power in international relations: distinguishing between emerging and traditional middle powers, Politikon: *South African Journal of Political Studies*, 30:1

Karin.Dr, Johnston.L (2023), *The U.S. 2022 National Security Strategy*: Balancing Cooperation and Competition in the Next Decade

2019). Kristensen, H. M., & Korda, M. (2019). Chinese nuclear forces, 2019. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 75(4)

Kristensen, H. M., Korda, M., Johns, E., & Knight, M. (2024). chinese nuclear weapons, 2024. *Bulletin of the atomic scientists*, 80(1)

Ku,Yangmo (2020), *contents on the path to conflict? scrutinizing u.s.-china rivalry*

Kulacki, G. (2015). The Chinese military updates China's nuclear strategy. *Union of Concerned Scientists*, 5.

Mohammadi, R., & Sazmand, B. (2023). From the Policy of Looking East to the Asian Policy: Trends, Components, and Outcomes. *Iranian Review of Foreign Affairs*, 14(2).

Nagy, S. (2023). *Drivers of US-China Strategic Competition: Understanding the Chinese Perspective*. Institute for Security & Development Policy

Phillip C. Saunders & Julia G. Bowie (2016): US–China military relations: competition and cooperation, *Journal of Strategic Studies*, 39(5-6)

Pickworth,Elizabeth (2011): *The Theory of Structure: An Analysis*, University of Vienna

Robertson,Peter E. & Sin, Adrian (2015): Measuring hard power: China's economic growth and military capacity, *Defence and Peace Economics*,28.1

Rozman,Gil; Jones,Randall & Work Clint (2024) *Trilateralism in the Indo-Pacific, Korea Economic Institute of America*, ISSN 2837-4134

Saleh, A., & Yazdanshenas, Z. (2024). China-Iran strategic partnership and the future of US hegemony in the Persian Gulf Region. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 51(2)

Scobell, Andrew(2018). The South China Sea and US-China Rivalry. *Political Science Quarterly*, 133.2

She, G. (2021). Asymmetric competition on a new battleground? Middle Eastern perspectives on Sino-US rivalry. *The Chinese Journal of International Politics*, 14(2)

Sweeney, M. (2020). *A plan for US withdrawal from the Middle East*.

Zhao,Suisheng (2015) A New Model of Big Power Relations? China–US strategic rivalry and balance of power in the Asia–Pacific, *Journal of Contemporary China*, 24:93

Bouchat, C. J. (2017). *US Landpower in the South China sea*. Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press.

Translated References into English

Ahmadi, Seyyed Abbas, & Hosseini Nasrabadi, Narges. (2021). "A Geopolitical Approach to the Map of Iran in the Persian Gulf." *Scientific-Research Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, 12(1), 1–17. [In Persian]

Arghavani Pirsalami, Fariborz, & Sazmand, Bahareh. (2013). "Iran, China, and the Challenges Facing Comprehensive Cooperation." *Siyasat Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 43(3), 83–104. [In Persian]

Arghavani Pirsalami, Fariborz, & Mirs Soleimani, Seyyed Mohammad. (2023). "The Emerging Middle Eastern Order in Light of China–US Competition, 2017–2023." *West Asia Journal*, 1(2), 20–35. [In Persian]

Eslami, Saeed, & Soleimani Pourlak, Fatemeh. (2022). "Opportunities and Challenges of Iran's Economic Diplomacy in the Context of the Comprehensive Strategic Partnership Agreement with China." *International Political Economy Studies*, 5(2), 627–657. [In Persian]

Amiri, Mehdi, & Ghaffarzadeh, Mehrshad. (2023). *The Coming Century Is the Century of Asia: Opportunities and Challenges for the Islamic Republic of Iran*. Foreign Policy Group. [In Persian]

Adami, Ali, & Bakhshi, Ramin. (2023). "Iran's Position in the Belt and Road Initiative as China's Soft Power Policy." *Journal of Soft Power Studies*, 13(32), 209–230. [In Persian]

Behboudi-Nejad, Ghodratollah, & Taghavi-Nejad, Seyyed Reza. (2021). "The Quad Alliance: An Asian NATO to Contain China in the Indo-Pacific." *International Relations Research Quarterly*, 11(3), 147–178. [In Persian]

Behboudi-Nejad, Ghodratollah. (2023). "Examining the Opportunities Available to the Islamic Republic of Iran amid China–US Political-Military Competition toward 2030." *Defense Policy Journal*, 32(22), 33–69. [In Persian]

Pourghorban, Mohammad, Shamsini Ghiasvand, Hassan, & Kian, Mohammad. (2022). "The Impact of US–China Competition on

Developments in the International System, 2016–2020." *Global Politics Scientific Quarterly*, 11(2), 175–193. [In Persian]

Torabi, Ghasem, & Mohammadian, Ali. (2015). "Explaining the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran toward the Syrian Crisis from the Perspective of Defensive Realism." *Political Studies*, 3(3), 61–90. [In Persian]

Choopani Najafabadi, Hamid. (2022). "Cultural Diplomacy and Countering the Iranophobia Project in the Middle East." *Foreign Policy Quarterly*, 36(2), 27–46. [In Persian]

Hosseini, Seyyed Hamed. (2023). "United States Strategies in the Persian Gulf Region." *American Strategic Studies Scientific Journal*, 3(10), 151–178. [In Persian]

Khani, Mohammad Hassan, & Masroor, Mohammad. (2017). "The Rise of China: Challenges Facing the United States in Dealing with China's Growing Power in International Relations." *International Relations Research Quarterly*, 1(24), 159–183. [In Persian]

Davari, Maryam, Abolfazli Karizi, Hossein, Farsani, Ali, & Vali, Abbas. (2023). "Iran–China Relations in the Energy Sector." In *Proceedings of the Eighth International Conference on Research in Science and Engineering and the Fifth International Civil Engineering Congress*, p. 31. [In Persian]

Daraj, Hamid, & Basiri, Mohammad Ali. (2021). "The Impact of US–China Regional Competition on Regional Equations and Order in East Asia." *Human Geography Research Quarterly*, 53(1), 243–264. [In Persian]

Dalirpour, Parviz, Karani, Zahra, & Nasr Esfahani, Mohsen. (2024). "China, Iran, and the Geopolitical Developments of the Middle East." *Foreign Relations*, 16(2), 171–192. [In Persian]

Dougherty, James, & Pfaltzgraff, Robert. (2004). *Contending Theories of International Relations*. Translated by Vahid Bozorgi and Alireza Tayeb. Tehran: Qomus Publishing. [In Persian]

Dehshiar, Hossein, Najmabadi, Morteza, & Bakhshi, Ramin. (2019). "China–US Competition in the South China Sea." *Political Strategy Quarterly*, 3(9), 1–41. [In Persian]

Dehghani Firoozabadi, Seyyed Jalal. (2015). *Theories and Metatheories in International Relations*. Tehran: Mokhatab Publishing. [In Persian]

Dehghani Firoozabadi, Seyyed Jalal. (2021). *Principles and Foundations of International Relations, Volume 2*. Tehran: SAMT Publishing. [In Persian]

Rasouli Sanaabadi, Elham. (2024). “Requirements of Iran’s Foreign Policy under Different Types of International Order.” *Public Policy Quarterly*, 10(1), 190–206. [In Persian]

Ranjbar Heydari, Vahid. (2024). “The Economic Diplomacy of the Islamic Republic of Iran in Competition with International Trade Corridors.” *Diplomatic Interactions*, 2(5), 1–52. [In Persian]

Rouhi Dehbehneh, Majid. (2017). “A Geopolitical Analysis of Iran–Turkey Rivalries under the Influence of Middle Eastern Developments since 2011.” *Geopolitics Quarterly*, 14(1), 113–147. [In Persian]

Rahbar, Farhad, Khamaneh, Farshid Mozaffari, & Mohammadi, Shapour. (2007). “Barriers to Investment and Their Impact on Economic Growth in Iran.” *Economic Research Quarterly*, 42(4). [In Persian]

Zarei, Bahador, Taherkhani, Saeed Reza, Ahmadi, Seyyed Abbas, & Shariatinia, Mohsen. (2021). “Assessing the Geopolitical Opportunities of the Iran–China Comprehensive 25-Year Cooperation Program.” *Human Geography Research Quarterly*, 88(2), 19–38. [In Persian]

Soleimani Pourlak, Fatemeh. (2021). “The US Withdrawal from Afghanistan: Reflections of a Balancing Strategy.” *Political and International Approaches Quarterly*, 13(68), 233–258. [In Persian]

Sharafkhani, Majid, Hajimineh, Rahmat, & Dehshiri, Mohammad Reza. (2022). “China’s Economic Strategy in Its Hegemonic Competition with the United States in the Middle East.” *Strategic Policy Research*, 11(40), 67–106. [In Persian]

Shariatinia, Mohsen. (2012). “Determinants of Iran–China Relations.” *Foreign Relations Quarterly*, 14(9), 179–210. [In Persian]

Shafaie Mousavi, Seyyed Masoud, Haghshenas, Mohammad Reza, Sajjadpour, Seyyed Mohammad Kazem, & Shariatinia, Mohsen. (2015). “Geopolitical Rivalries and Iran–Saudi Arabia Relations: Mechanisms and Strategies.” *Islamic World Political Studies Quarterly*, 6(22), 1–32. [In Persian]

Shakiba, & Nourmohammadi. (2024). “The Impact of US–China Competition in the Middle East on the National Security of the Islamic Republic of Iran (2010–2022).” *Political and International Approaches*, 16(1), 22–42. [In Persian]

Shamshiri, Ali. (2020). “An Analysis of Considerations in Expanding Iran–China Strategic Relations.” *Scientific Journal of Sacred Defense Studies*, 5(18), 69–84. [In Persian]

Salehi, Mokhtar, & Zare, Rahman. (2017). “The Power Vacuum and Its Impact on the Middle East.” *International Relations Studies Quarterly*, 10(40), 93–114. [In Persian]

Abbasi, Majid, & Bahmani Gilavandani, Zeynab. (2024). “Iran–China Economic Diplomacy: Capacities and Barriers to Cooperation in the Energy Sector, with Reference to Interdependence Theory.” *Diplomatic Interactions*, 2(7), 183–228. [In Persian]

Abdollahkhani, Ali. (2004). *Security Theories: An Introduction to the Formulation of a National Security Doctrine*. Tehran: Abrar-e Moaser Publishing. [In Persian]

Ghaffarzadeh, Mehrshad, Amiri, Mehdi, & Shabanzadeh, Iman. (2022). “China’s Strategic Partnership Diplomacy and Its Approach toward West Asia.” *Fundamental and Applied Studies of the Islamic World Quarterly*, 4(12), 53–79. [In Persian]

Faraji-Rad, Abdolreza, Hajizadeh Quchan Atiq, Zahra, Ahmadi Nowhedani, Sirous, & Mahkooi, Hojjat. (2021). “A Geopolitical Explanation of China’s Belt and Road Initiative and Its Impact on Iran–China Relations.” *Political Geography Research*, 6(3), 138–156. [In Persian]

Ghaderi Hajat, Mostafa, & Ahmadi Davazdah Emami, Farzad. (2024). “The Geopolitical Foundations of US–China Competition in the Asia-Pacific.” *Global Politics Quarterly*, 13(2), 53–81. [In Persian]

Kiani Haftlang, Amin, Mohaqqeq Nia, Hamed, Karimifard, Hossein, & Akbarzadeh, Fereydoun. (2023). “The Geopolitical Consequences of the US Withdrawal from Afghanistan in the Political Space of West Asia.” *Geography (Journal of the Iranian Geographical Association)*, 21(78), 157–180. [In Persian]

Gohari Moghadam, Abuzar, & Mohammadi Ramazani, Mostafa. (2023). “Redefining Iran’s Strategic Relations with Emerging Powers in the New International Economic Order: A Case Study of Bilateral Relations with China.” *Diplomatic Interactions Quarterly*, 1(4), 31–54. [In Persian]

Motaghi, Afshin, Salehshour, Abbas, Gandomkar, Omid, & Soleimani, Hossein. (2024). “Challenges Facing China in Expanding Its Presence in the Middle East.” *Geography and Regional Planning Quarterly*, 14(56), 504–522. [In Persian]

Mohseni, Sajjad. (2025). “Factors Influencing the Power Structure in the Middle East and the Future Position of Iranian Diplomacy.” *Diplomatic Interactions*, 3(11), 119–176. [In Persian]

Mohammadzadeh Ebrahimi, Farzad, Maleki, Mohammad Reza, & Emamjomehzadeh, Seyyed Javad. (2016). “US Foreign Policy in Light of the Obama Administration’s Pivot to Asia Strategy.” *International Relations Studies Quarterly*, 9(33), 79–104. [In Persian]

Mohammadnia, Mehdi, & Seifi, Abdolmajid. (2023). “The Position of AUKUS in US Foreign Policy toward China and Its Implications.” *Foreign Policy Quarterly*, 37(2), 109–134. [In Persian]

Naseri Rad, Ayoub. (2023). “The Causes of China’s Expanding Presence in the Persian Gulf within the Framework of the Peaceful Development Approach.” *Mesopotamian Political Studies*, 2(2), 187–209. [In Persian]

Nazarzadeh, Hoda, Bakhshayesh Ardestani, Ahmad, & Tohidfam, Mohammad. (2024). “The Eastward Orientation in the Diplomacy of the Islamic Republic of Iran and Iran’s Position in China’s Middle East Policy.” *Diplomatic Interactions*, 2(5), 255–295. [In Persian]

Noudeh Farahani, Esmaeil, Niazi, Mohammad, & Noudeh Farahani, Amir. (2022). “Iran, the New China, and Opening New Horizons for the Belt and Road Initiative.” *Strategic Cultural Studies*, 2(5), 151–180. [In Persian]

Nourali, Hassan, & Ahmadi, Abbas. (2022). “Examining Iran’s Geopolitical Role in International Corridors and Presenting the ‘Iran: The Heartland of Global Corridors’ Model.” *Human Geography Research*, 54(3), 1161–1187. [In Persian]

Vosoughi, Saeed, Mousavi, Seyyed Hesameddin, & Beigi, Mohsen. (2010). “China’s Military Modernization: Objectives and Strategies.” *Scientific Journal of Political and International Research*, 2(5), 195–224. [In Persian]

Vosoughi, Saeed, Ebrahimi, Shahrouz, & Adineh-Vand, Ahmad. (2024). “Convergence and Divergence in Iran–China Relations, with Emphasis on the Persian Gulf Region.” *Afaq-e Amniat (Security Horizons)*, 17(64), 61–86. [In Persian]

Yari, Ehsan, & Rezaei, Danesh. (2017). *Diplomacy and Energy Security of the Islamic Republic of Iran*. *Nations Research Monthly*, 2(21). [In Persian]

Yazdanfam, Mahmoud. (2022). “An Analysis of Tensions in the Far East and Prospects for China–US Relations.” *National Security Watch Journal*, 1(26), 155–164. [In Persian]

Yazdani, Enayatollah, Ghal Khanbaz, Khalil, & Ebrahimi, Shahrouz. (2024). “The Impact of US–China Strategic Competition on the Transitional Order

in the Middle East." *International Studies Quarterly*, 21(1), 269–293. [In Persian]

IPIS, Center for Political and International Studies. (2023). "The Asian NATO and the Future of East Asian Regional Security." [In Persian]

استناد به این مقاله: نورمحمدی، مرتضی و اکبری، حمیدرضا. (۱۴۰۴). رقابت نظامی آمریکا و چین و فرصت‌های دیپلماتیک آن برای ایران. *تعاملات دیپلماتیک*، ۳(۱۲)، ۱۵۲-۱۱۳.
https://doi.org/10.22034/dpiq.2026.570862.1073

The *Diplomatic Interactions Research* Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License